

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Президентым изэлуклэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан экономикэ ыкӀи финанс консалтингм и Гупчэу къалэу Москва щылэм игенеральнэ директорэу Елена Добролюбовамрэ ащ игуадзэу Наталья Балашовамрэ тыгъуасэ лофшлэгъу зэлуклэгъу адырлагъ.

УФ-м и Президент иунашъоу «Урысыем исубъектхэм яхэбзэ гъэцкӀэкӀо органхэм ялофшлэн шуагъэу къытырэм уасэ фэшлыгъэныр» зыфиорэр Адыгеим шыгъэцкӀэгъэным пае непэ зэшлуахын фэе лофыгъохэм зэлуклэгъур афэгъэхьыгъагъ.

— Непэ экономикэм, социальнэ сферэм, политикэм, нэмыкӀ лъэныкъохэмкӀи республикэм хэхьоньгъэ гъэнэфагъэхэр ышлыгъэхми, шыкӀагъэу тилэри макӀап, — къылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан хьакӀэхэм закыфигъаззэ. — Ахэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае анахъу тыналэ зытетыдзэн фаехэр къэжъугъэнэфэнымкӀэ лъэшэу шъо тыкъышпущэгугъы. Дунэе кризисым республикэм иягъэ къекӀыгъ нахьмышлэми, гъогоу къыхэтхыгъэм тытемыкӀэу, хэхьоньгъэхэр тшӀыххэз, ыпӀкӀэ тылбыкӀотэн гухэлъ тил.

Елена Добролюбовам къызэрэхигъэщыгъэмкӀэ, непэ Адыгеим иэкономикэ хэхьоньгъэхэр ышлынхэмкӀэ амалышлӀухэр щылэх, къэ-

нэжырэ закъор ар щылэныгъэм шыпхырыщыгъэныр ары.

— Бюджет ахьщэр республикэм зэрэшагъэфедэрэм, АР-м ихэбзэ гъэцкӀэкӀо ыкӀи ичӀыплэ зыгъэлорышлӀажьын органхэм ялофшлэн зэрэзыхащэрэм, нэмыкӀ лъэныкъохэм уасэ афэшлыгъэныр ары типшӀэрылӀ шъхьалэр, — къылуагъ ащ.

***

Мы мэфэ дэдэм Елена Добролюбовамрэ Наталья Балашовамрэ зыхэлэжыгъэхэ семинар Правительствэм и Унэ шыкӀуагъ. АР-м ихэбзэ гъэцкӀэкӀо ыкӀи чӀыплэ зыгъэлорышлӀажьын органхэм ялофшлэн шапхъэхэм адиштэу зэхэщэгъэным, ахэм ялофшлӀагъ уасэ фэшлыгъэным, гумэкӀыгъоу, шыкӀагъэу къэуцухэрэр дэгъэзыжыгъэнхэм пае анахъу уналэ зытебгъэтын фэе лъэныкъохэм ахэр къатэгущылагъэх.

ЗэрагъэнэфагъэмкӀэ, семинарыр мэфитӀум къыкӀоцӀ кӀошт, нэужым зэфэхьысыжъхэр ашӀыштых.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

«Нартыр» Китаим къыщэщы

Адыгэ къэралыгъо университетым ильӀпкӀ ансамблэу «Нартыр» Китаим щыкӀорэ фестивалым хэлэжъэ. Къэшъуакохэу Мэщфэшлу Сусанэ, ХьапкӀэ Аминэт, Хьакъунэ РуслӀан, Нажъэ Налбий Урысыемрэ Китаимрэ зэхэщэгъэ фестивалым адыгэ къашъохэу «Зыгъэ-лъатэр», «ИслӀамыер», «ЗэфакӀор» къышӀахы. Художественнэ пащэу Шагудж Казбек къызэрэтилуагъэмкӀэ, фес-

тивалыр гъэшлӀэгъонэу макӀо. Адыгеим икӀыгъэ ныбжыкӀэхэм ящытху арагъало. Адыгэ къэралыгъо университетым иректор пӀуныгъэ лофхэмкӀэ игуадзэу Тыгъужь Фатимэ «Нартым» игъусэу Китаим шы, тильӀпкӀ шэнхэбзэхэр зэлуклэгъухэм къашӀуатэ.

Сурэтым итхэр: Адыгэ къэралыгъо университетым иансамблэу «Нартым» хэтхэр.

Сурэтыр тезыхыгъэр ЕмтӀылъ Нурбий

Гуманитар ушэтынхэм апылӀ Адыгэ республикэ институтэу Т.М. КӀэрацэм ыцӀэкӀэ щытым илофышлӀэхэм афӀкӀо

Гуманитар ушэтынхэм апылӀ Адыгэ республикэ институтэу Т.М. КӀэрацэм ыцӀэкӀэ щытым илофышлӀэхэм тыгу къыддеӀэу тафэгущӀо яюбилей — институтыр зызэхэащэгъэр ильӀэс 80 зэрэхъурэм фэшл!

Адыгэхэм ятарихъ изэгъэшлэн пае зэхэащэгъэгъэ институтыр ильӀэсинишлӀ пчӀагъэхэм къакоцӀ лъэпкӀым игушъхьэлэжыгъэ, ишӀэнхэбзэхэр къэзыгъэгъунэрэ, цӀыфыгъэ ишӀхъэ лъагэхэр зыщызэрахъэрэ гупчэу хъугъэ.

Коллективым гъэхъагъэ хэлъэу научнэ-ушэтын лофшлӀэнхэр зэрэзыхицэхэрэм, шӀэныгъэлэжыгъэхэр чанэу республикэм иобщественнэ-политикэ щылэныгъэ зэрэхэлэжыгъэхэрэм, шӀэныгъэлэжыгъэхэм язэчый, лофшлӀэныр ишӀу зэралъэгъурэм, ятеубытэныгъэ лъэшэу тарэгущо!

ШӀэныгъэхэмкӀэ доктор 13, кандидат 30-м ехъу зыфут коллективым мылшъыжыгъэу лоф зэрешлӀэрэм ишӀуагъэкӀэ лъэпкӀэ культурэр, тарихъ кӀэн, гушъхьэлэжыгъэ баир къызэтедгъэнэжыгъын, ахэр къыткӀэхъухэрэ ныбжыкӀэхэм алъыдгъэлэсын зэрэфаер дэгъоу зэхэтэшлӀэ.

Т.М. КӀэрацэм ыцӀэкӀэ щыт АРИГИ-м илофышлӀэхэм тарихъым, литературэм, филологием, археологием, адыгабзэм, бзэшӀэныгъэм, славян культурэм, философием, социологием, экономикэм алъэныкъокӀэ лофшлӀагъэу ялэхэм Темыр Кавказым имызакъоу, Урысыеми, ИкӀыб къэралыгъохэм яшӀэныгъэлэжыгъэхэм осэшхо къафашӀыгъ.

Къэралыгъо хабзэм иорганхэр къадеӀэхэзэ, институтым илофышлӀэхэм текӀоныгъагӀэхэр зрашӀыштыхэм, Адыгеир зрыгушхорэ шӀэныгъэлэжыгъэ нахьыжыгъэхэм щысэ атырахыгъэ, шӀэныгъэлэжыгъэ ныбжыкӀэхэм ахэм ялоф зэралъагъэкӀотэщытым тицыхъэ тель.

Гуманитар ушэтынхэм апылӀ Адыгэ республикэ институтэу Т.М. КӀэрацэм ыцӀэкӀэ щытым илофышлӀэхэм псауныгъэ пытэ, насын ялӀнхэу, ягупсэхэм, ялахьылхэм адэтхъэжыгъэхэу псэунхэу, Адыгэ Республикэм здыты Хэгъэгущоу Урысые Федерациеми анае ялофшлӀэн гъэхъэгъэхохэр шапшӀыну тафӀгъало!

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКӀУШЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу
Анатолий ИВАНОВ

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

Адыгэ Республикэм
и Президент ильӀылэгъу
ехьылагъ

1. Къонэ Заур Анзор ыкӀор Адыгэ Республикэм и Президент ильӀылэгъоу гъэнэфэгъэнэу.
2. ЗыкӀэтхэхэрэ мафэм щыублагъэу мы Указым кӀуачӀэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКӀУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 28-рэ, 2009-рэ ильӀэс
N 122

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

Адыгэ Республикэм и Конституцие ия 78-рэ статья иподпунктэу «р»-м тегъэпсыхъагъэу унашъо эшӀы:

1. Бурлаков Владимир Василий ыкӀор Адыгэ Республикэм ветеринариемкӀэ и ГъэлорышлӀанлэ ипащэу гъэнэфэгъэнэу.
2. ЗыкӀэтхэхэрэ мафэм щыублагъэу мы Указым кӀуачӀэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу
ТХЪАКӀУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
чъэпыогъум и 29-рэ,
2009-рэ ильӀэс
N 125

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

ИльӀэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу лоф зэрешлӀэрэм, исэнэхъат хэшӀыкӀышхо зэрэфырилэм, Адыгэ Республикэм социальнэ-экономикэ хэхьоньгъэу ышӀыштыхэмкӀэ прогнозхэм якъэгъэхъазырын илахьышӀу зэрэхышӀыгъэрэм афӀшӀ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ фагъэшъошагъ Хьакъунэ Фатимэ Болэт ыпхъум, Адыгэ Республикэм экономикэ хэхьоньгъэмрэ сатыумрӀкӀэ и Министерствэ ианалитическэ отдел ипащэ.

ИльӀэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырилэу лоф зэрешлӀэрэм, спортым Адыгэ Республикэм зыщегъэушъомбгъугъэным ышъхьӀкӀэ илахьышхо зэрэхышӀыгъэрэм афӀшӀ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ фагъэшъошагъ Тэтэр Нурбий Джумалдин ыкӀом, Адыгэ республикэ футбол клубэу «Зэ-къошныгъэм» итренер.

ДЖЭДЖЭХЬЭБЛЭ ПАРКЫР агъэкъабзэ

Теуцожь районмкIэ Джэджэхаблэ икIэлэпугъэхэу Мыекъяупэ шылажэхэу, шыпсэхэрэм Адыгэ Хасэ къуаджэм шызэхашагъ. Ащ итхаматэу хадзыгъэр зидунай пэсашэу зыхъожьыгъэ Нэхэе Ан-дзаур икIалэу Аслъан ары. Ан-дзаур игугъу кызытшыгъэ-кIэ, Алахьым ахэрэт мафэ кыритынэу тыфэлалозэ, кэ-тIон ащ Джэджэхаблэ шIу-шагъэу фырилэр гъунэнчъэу зэрэщытыр.

Колхозым ифермэ ипашэу, иучетчикэу шытыгъ. Дунаим зыфэмIэпIасэ шылагъэп. Чырбыщ зэтырилъхаштми, унашъхэр ыIэтыштыми, газо-электросваркэм Iоф ригъэшIэ-штыми, зэкIэми ыIэ якIуштыгъэ. ГъучIыми, пхъэми узыфэе сурэтыр ахишIыкIын ыльэкIэу, цIыфышIоу шытыгъ. Ащ фэшI Джэджэхаблэ унагъо кыдэ-кIыгъэп ащ иIэшIагъэ лъымы-Iэсыгъэу.

Джы ащ икIэлэ Аслъанэу Мыекъяупэ шыпсэурэм блэ-кIыгъэ тхъаумафэм (чъэпыо-гъум и 25-м) Джэджэхаблэ шыщ кIалэхэу Мыекъяупэ шы-псэхэу купышхо игъусэу, яма-шинэхэм арысхэу чылэм кэ-кIуагъэх, илъэс пчыагъэ хъугъэу зэхэкIыхагъэу шыт паркым дахъэх, ар агъэкъабзэу фе-жыагъэх.

— Мыекъяупэ тыдэсыми, — кытылуагъ Нэхэе Аслъан, — Джэджэхаблэ тышчы. Мыщ тыкышчыгъу, тыща-пугъ. Тикъуаджэ зы лъэхъанэ баеу, зетегъэпсыхагъэу, цIыф-хэм IофшIэн шагъотэу зэрэщы-тыгъэм зэрэфэмыдэжыыр тигу-кыэошху. Фермэм тет къа-кырхэри, зыфэдэ кымыхъу-гъэ гаражэу шытыгъэри нэт-хъэ-патхъэ ашIыгъэх. Къоджэ урамхэм язытет уигъэрэзэнэу шытэп. НыбжыкIэхэр чылэм дэкIыжыых, унэ нэкIыбэ дэт хъугъэ.

Джахэм тагъэгумэкIыти мыщ тыкыакIуи, Адыгэ Хасэр шызэхэтIэжыгъ. Джы тызэ-дэIэжыгъэ, чылэм тфэлэкIы-штыр фэтIэшIэ. Марышгъ, нэб-гырэ 15-м тыкыехъоу тикIа-лэхэр кызыдатщэхы тыкыэ-кIуагъ. Тыфай тиныбжыкIэ-хэми Джэджэхаблэ зэрэщыш-хэр, Iофэу тызыгъэгумэкIырэр, тызышылтыр ашIэнэу, агукIи, апсэки ар зэхашIэнэу, тигъогу рыклонхэу.

— Непэ апэу тызыфежыа-гъэр мы паркэу зэхэкIыхагъэр тыукъэбзыныр ары, — игу-щыIэ лъегъэкIуатэ Аслъан. — КыкIэкIыхагъэхэри, чыгъ-гъугъэхэри итэупкIых, ешъуа-кIохэм пыдзафэу кыыхана-гъэхэри зэтэхыIлэх, ащ лъы-пытэуи тэгъэстых. Ащ фэгъэ-

зэгъэ купым ипашэр Джар-мэкъо Юныс.

Тэри тэлэгъу тикъоджэ кIа-лэхэу Мыекъяупэ кыкIыгъэ-хэм фэлэпIасэхэу обзэгъум Iоф зэрырашIэрэр, егугъухэзэ парк зэхэкIыхагъэр зэрагъэ-къабзэрэр. Ахэм зэкIэми ацIэ кылогъуаеми, ащышхэм ягу-гъу къэтшын: Джармэкъо Ас-кэр, Шышгъхъэ Юр, Дэрбэ Ти-мур, Зэрамыку Валер, Дэрбэ Аскэр, Хъэшхуанэкъо Рус-там, Джармэкъо Алик, нэмыкI-хэри.

Ахэм язакъоп, паркыр аукъэ-бзынэу кызырэкIоштхэмкIэ Нэхэе Аслъан макъэ кыгъэ-луагъагъэти, чылэми дэхэкIаеу кIалэхэр кыдэкIыгъэх: Теу-цожь Мос, СтIашгъу Славик, Дэрбэ Мэджид, Нэхэе Адам, Хъут Адам, Джармэкъо Мурат, Хъут Мурат, Дэрбэ Хъамзэт, Хъут Казбек, нэмыкIхэри. Зэ-кIэмэ анахъ дгъэшIэгъуагъэр яшэнэрэ классым ис кIэлэцIы-кIухэу Дэрбэ Батыр, Нэхэе Амир ыкIи Хъэшхуанэкъо Амир зэкIыгъухэу ятэхэм, на-хыжхэм акIырыплыхэзэ, афэлэкIыштыр зэрэшIэшты-гъэр, къакIэкIызырэ къурэхэр, чыпэхэр кызыраугъоижы-штыгъэр, зэрэзрахыIлэшты-гъэр, псы ешъо зышIоигъо-хэм къафахъэу зэрахэтыгъэхэр ары.

Корр.: Мы паркыр ины-кIай, непэ ащ игъэкъэбзэн шыфзэхуынэп. Хэта къэнэрэ IофшIэныр зэшIозыхы-штыр?

— Ар непэ зэрэтымыухы-штыри тэшIэ, — еIо Нэхэе Ас-лъан. — IофшIэнхэр зымы кыфэдгъэнэштхэп. Паркым игъэкъэбзэн тэухыфэ тыкыэ-кIошт, чылэм дэс ныбжыкIэ-хэри кыддэлэштых.

Корр.: Мыщ ыуж сьд фэдэ IофхэмкIэ джыри чы-лэм шыгъыделэн гухэлхэр шыуIэхэ?

Н.А.: Ахэр бэ мэхъух. Мые-къяупэ Джэджэхаблэ дэкIыгъэ унэгъуи 140-м ехъу дэсэу къэ-тэлъытэ. Тызэхэлаби, ахъцэ къэтыгъоигъах, пхъэшхъэ-мышхъэ чыгъхэр къэтцэфын-хэщъ гурыт еджапIэм ишагу шыдгъэтIысыштых. Чыгур тэрэзэу зэрамыгъэфедэрэми, сымэджэщ шIагъоу дэтыр зэрэзэфашIыжыгъэми, нэмыкI Iофыгъоухэми танэсышт.

Iоф дэгъу тиныбжыкIэхэм кырахыжыагъэр. Ахэм къа-дэхъухэрэм шыкIагъэхэр дэ-гъэзыжыгъэнхэм фэшI ашIэ-хэрэм, амалэу кызыфагъэ-федэхэрэм тигъэзетеджэхэр ащыдгъэгъуазэхэзэ тшIышт ыкIи **къоджэдэсхэм макъэ яд-гъэлу тшIоигъу паркым нукъэбзын мы къэблэгъэрэ тхъаумафэм, шэкIогъум и 1-м зэрэнадзэжыштыр. Ащ Джэджэхаблэ шыщхэу Мые-къяупэ шыпсэхэрэм ямы-закъоу, чылэм дэс кIалэхэри кыхэлэжъэнхэу зэхэщакIо-хэр къяджэх. Шыхъафым нахъ цIыфыбэ кыхэлажъэмэ Iофыри псынклэу кIэкIышт.**

НЭХЭЕ Рэмзан.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

**Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и депутатэу
Н. Н. Хъатэгъум
идепутат пшъэрылхэм
ягъэцэкIэн ипалъэм
кыпэу зэпыгъэгъэным
ехыIлагъ**

Н. Н. Хъатэгъур муниципальнэ образованиеу «Адыгэ-къалэ» иадминистрации ипашэ игуадзэу зэрагъэнэ-фагъэм епхыгъэу, Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Къэ-ралыгъо Совет — Хасэм и депутат истатус ехыIлагъ» зыфиIорэм ия 5-рэ статья ия 1-рэ Iахъ ия 1-рэ пункт диштэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Ха-сэм **унашъо ышIыгъ:**

1. Адыгэкъалэ зы мандат зилэ ихэдышIэ коеу N 1-мкIэ Адыгэ Республикэм и Къэ-ралыгъо Совет — Хасэм и депутатэу Хъатэгъу Налбый Нухъэ ыкъом 2009-рэ илъэ-сым бэдзэогъум и 23-м кыы-шегъэжыагъэу и депутат пшъэрылхэм ягъэцэкIэн ипалъэм кыпэу зэпыгъэгъэу.

2. Заштэрэ мафэм ще-гъэжыагъэу мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

**Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу
Анатолий ИВАНОВ**

къ. Мыекъяупэ,
чъэпыогъум и 21-рэ,
2009-рэ илъэс
N 1243-ГС

Урысыем икинемато-графистхэм я Союз иправление исекрета-риат изэхэсыгъо джы-рэблагъэ Налщык шы-кIуагъ. Адыгейм шы-щэу ащ хэлэжыагъ фильмэхэу «Черке-сия», «Черкесия. Адыгэ хабзэ» зыфило-хэрэр зыгъэуцугъэ Нэгъэплэ Аскэрбий.

Мы мафэхэм ар гушыIэгъу тшIыгъэ, кином иIофышIэ цIэ-рыIохэр кызэкIолIэгъэ зэхэсы-гъом зэрэхэлэжыагъэм пае ты-фэгъушIуагъ, ащ рагъэблэгъэнэу зэрэхъугъэмкIэ тизэдэгущыIэ-гъу едгъэжыагъ.

— Кызырэхэшъуутыгъа-гъэу, Казань шыкIогъэ фору-мым Никита Михалковыр хэ-лэжыагъагъ. Ары Налщык шы-кIогъэ зэхэсыгъом сезыгъэблэ-гъагъэр. Зэхэсыгъом Къэбэртэ-Бэлькъярым мэхъанэшхо шы-ратыгъ. Урысыем имызакъоу дунаим шызэлъашIэрэ цIыфхэр уиреспубликэ къэкIонхэм осэ гъэнэфагъэ иI. Хэзгъэунэфы-кIымэ шIоигъу, кинематогра-фистхэр ригъэблэгъагъэх ыкIи ыналэ атыригъэтыгъ Къэбэр-тэ-Бэлькъяр Республикэм и Президентэу Къанэкъо Арсен. Ахэм яIофшIэн дэгъоу зэхэцэ-гъэнымкIэ Iофышхо ышIагъ Къэбэртэ-Бэлькъярым ики-нематографистхэм я Союз ипашэу Вэрэкъо Владимир. Шыпкъяр пIоштмэ, яхъэкIэ пэгъокIыкIэки, амалэу яIэмкIи бысымхэм сяхъопсагъ. Зэрэ-республикэу имэфэки хъугъэ зэхэсыгъор.

НАЛЩЫК шыкIуагъ

Кинематографистхэм я Со-юз ипашэу Никита Михалковыр Урысыем ицIыф пэрытэу, цIэ-рыIоу, культурэм иIофышIэшхоу зэрэщытым дакIоу политикы-шхоу ыкIи дипломатэу шыт. Ре-жиссер цIэрыIор ыкIи зэлъа-шIэрэ актерхэр зыхэлэжыгъэ-хэ зэлукIэм сызэрэрагъэблэ-гъагъэм, кином хэшIыкIышхо фызиIэ цIыфхэм нэIуасэ сызэ-рафэхъугъэм сэргIэ мэхъанэ-шхо иI. Ащ сыгу кыIэтыгъ, творческэ IофшIэным хэзгъэ-хъонэу сишIыгъ.

ГушыIэ кыисати, зэхэсы-гъом сэри сыкышыгушылагъ. Фильмэхэр зэрэзгъэуцугъэхэр къэсIотагъ. ЕтIанэ Михалко-вым селъэлугъ Адыгейм шыщ ныбжыкIэхэм фэгъэкIотэны-гъэ яIэу телевидениемрэ кино-мрэ я Институтэу Санкт-Пе-тербург дэтым чIэхъанхэ алъэ-кIынэу гъэпсыгъэнымкIэ ишIуа-

гъэ кыгъэкIонэу. Сильэлэу кы-гурылуагъ, амалэу шыIэхэм зэ-хэсыгъом щатэгущылагъэх. Институтым и Темыр-Кавказ къутамэ кызылхыгъэу, кIэлэ-

егъаджэхэр кырагъэблагъэзэ ашIымэ нахышIоу зым ылгы-тагъ, адрэм целевой шIыкIэм тетэу гъэкIуагъэхэмэ нахъ тэрэ-зэу кылуагъ. Сыдэу шытми, Iо-фыгъор къэгъэнэфагъэ хъугъэ.

Зэхэсыгъом шырахъухагъэ-хэм ащыщ Урысыем и «Къэ-ралыгъо фильмэфонд» икъута-мэ Налщык кышызэлухыгъэ-ныр. Къэбэртэ-Бэлькъярым-кIэ ащ мэхъанэшхо иI. Быс-лыымэн кином ифестивалэу Ка-зань шыкIуагъэм фэдэ къэкIо-рэгъэм Къэбэртэ-Бэлькъярым шызэхаштэмэ шIоигъоу прези-дентэу Къанэкъом къарилуагъ. Ащ нэмыкIэу «Кавказым ма-мыр ерэлъ!» зыфиIорэ фести-валь Налщык шызэхаштэнэу, ащ культурэм иIофышIэхэр кыхэ-лэжыанхэу Президентым ри-гъэблэгъагъэх.

Сэ зэхэсыгъом кыхэслъхъэ-гъэ Iофыгъом ехыIлагъэуи унашъо ашIыгъ. Телевидени-емрэ киномрэ я Институтэу Санкт-Петербург дэтым икъу-тамэ Темыр-Кавказым кыы-щызэлухыгъэнымкIэ Урысыем культурэмкIэ иминистрэ елъэ-Iунхэу тыраубытагъ.

Зэхэсыгъом Темыр-Кавка-зым икинематографистхэм я Союз сэ сышаштагъ.

ТыкыпфэгъушIо, Аскэрбий, джыри гъэхъагъэхэр пшIыхэзэ, ыпэкIэ улыкIотэнэу, лъапкыым уфэлэжъэнэу амал уиIэнэу пфэ-тIо.

СИХЪУ Гошпагъу.

Сурэтхэм арытхэр: ышъхъа-гъыкIэ — **режиссер цIэрыIоу Никита Михалковыр** Нэгъэплэ Аскэрбийрэ; ычIэ-гъыкIэ — **зэхэсыгъом хэлэ-жыагъэхэр илъэскIэ узэкIэлэ-бжыымэ Налщык кышы-хъугъэ тхъамыкIагъом хэ-кIодагъэхэр агу къагъэкIы-жыынэу саугъэтым макIох.**

ЦУЕКЪО ЮНЫС

НЭПС СТЫРЭУ БГЪЭГУМ УДЭЛЪЫН

Роман

(Къызкълъыклорэр
чэпыогум и 28-м
кыдэкълъыгъэ номерым ит).

Чэщыр зэфэдитгу хьугъэу Бэллэ «иныбджэгъу цыкълухэр» унэм икълъыжыгъэх, ыпэрэ пчыхъэмэ афэдэу мы зымкълэ гугъэлэнэкълэ ушъорэкълэхыгъэу. «Ныбджэгъу цыкълумэ» перестройкэ лыгъэшхом хэтыгъэу, адыгэмэ ялуагъэу, аныбэхэр нахь клэкъузи, институтхэр къаухыгъэ, зыпари — гурит школери къэзымыухыгъэхэри, урысмэ «крутой къежъэгъакълэ» зыфалохэрэмэ афэдэхэу, ахэтых. Ау крутой минкълэ Бэллэ ылуагъэм ныбжьы пфитеклэыштгъэп, псэлъыхъохэр джыри ыгъэгугъагъэхэп: ятэ илээс мыхъоу лъэбэкъу ымыдзынэу ылуи. Гъэмафэу мы къапорэр ары ар зытефэрэр. Зышъушыл — шъуеж. «Мор зэрэгуркър, мор зэрэгуркър! — телунклээ ынэ кырегъэкълэ Лъэхъупшыкъом ихэгъэрымэ ащыш. — Шъуеплэ ар зэрэпартизанкэм!» — «А Къазджэрий, сыд пае шъэрэ минырэ а зыр къыкълэпотыкълъыжыр — силуагъэ силуагъэ. Илээсыклэр мары къэсыгъах...»

Къэрэуко Къазджэрие клэлэ мытлър клэлэ лъхъэнчэ шъхъэхурэе пшъагъ, моу нэлубгъо, пэкълъыгъэ фэгъэгъагъэу. Райкомунхозым нэчалник зыфашыгъэр тхэмэфэ зытлу нахыбэ хьугъэп, институтыр къыгуи кэкълъыгъэ къодый нэмлэу, рагъажэщтыгъэ плонэу. Арынкълэ пшлэхэщтгъэп. Ащ нахь джы ашлэрэба?!

Инвер лъэшэу ыгу фэгъушъ ары джы ыжэ зыфимыгъэуцурэр: «Къэошлэжъа, Бэллэ, Тхъэм укыгъэшлыгъэмэ, пцлы хэмылгъэу къыталу, геометрие теоремэхэмкълэ а Насъкъомэ я Долэт узэрэжэхъажыщтыгъэм сыда имэхъаныгъэр? Доскъэм укызыкълэрищкълэ а уидоказательствэ шъхаф къэуугушшы-сынти, ушомыкълъыжынэу ари зы варианткълэ ебгъаштэщтыгъэ!» Бэллэ ыцэ зэпэхъэ дахэхэр къышлулосыхь нахь зыпари къыриуаллэрэп. Вариант юфымкълэ Къазджэрие къыломэ шлоигъор пшъашгъэм къызыгурылуагъэр бэшагъэ. Ары шъхае мыдрэр, хьадэгъум фэд — блэкълэ илэп: ежыркълэ къежъагъэп, укыуагъэ хьунэу ежыркълэ шытэпшъ ары!

Адрэ шымэ ащыш, Къэрэу-кьори арэп, Хьиси арэп, сэмэркэу гуаокълэ Бэллэ джы къызы-хэдысэрэр: «Зыкълэшлэжъ, о Белкэ цыкълур, Физикым игонэхъэу пштэрэр боу пшыныжыгъэуае къыпфэхъун. Джыхънэм машлом лъапцэу боу укышчагъэшъон!» — «Сэри ауштэу сэлэ: укълэжъын, ау укълэжъынэп» — Хьис ары зэкълэми анахь лүшэу зызышыхъужырэр. Бэллэ ари къыридзэрэп: «А Хьис, — ело Бэллэ, мэхъы, — угу къысэгъунба? Пшэ къысэптынба?» — «Нетушки! Меня там не будет! Поздно будет, Жакъ!»

Сыд залокълэ къафэуфэрэп паллэр зыукъорэ пшъашгъэр, кафегъэуцуаллэрэп нэгъу кълф тынчэу шысыр. Гирыгыт дэдэх Лъэхъупшыкъом игъусэхэр, лыгъэшхом иджыхънэм бзыухэр. «Мерседес» ку клэкълэпшышхор муарышъ къэлэпчэурум лут. Ар тлу хъоуи пчыхъэ къыхэкълэ, ау ныпчыхъэ Китайцэр къэкуагъэп. Мыдрэ шытыр Инверэп, Инверэ «иныбджэгъу цыкълу» Лъэустэн-

чылэ дэсыр, Хьис, ары. Ежъ Инвер «крутоймэ» ащыщэп, бэдэдэкълэ апэчыжъ. Мафэрэ ащ школыр ипшып, чэщырэ иплэ фабэ гулсэф-гулсэфэу шэчые, пкълхъэллэ нэфхэм яплъышъ. Крутоймэ япкълыхъэр непэрэ сериалхэм афэдэх, пклэнтлэ стырым хэлхэу нэф къэкълых. Ары. Пшъашгъэм лъэпэмыгъаглоу илэр Инвер нахь зэхешыкълэ фае, фаеп — тоным фэдэу къыгурэлуашъ. Арыба, уеплъынклэ гур къыгъэтакъоу, ыгъазу зыфилъыжыгъэр дэогъунчэу, пстэуми ауужы зыкълэригъанэзэ, илээсищы хьункълэ бэп илэжыр...

Ежъми, Бэллэ, гур пэ зы-хьукълэ, анахь лаер ышъхъэ къе-хъэ: «тинасып зыгорэкълэ зэхэ-мылкъыкъомэ» елошъ. Пшъэ-шъэгъоу илэмэ ар къыдыра-гъаштэрэп, «Инвер клэлэ тэрэ-зыщэшъ ары» ало. Хьулъфы-гъэр тэрэзыщэ дэдэныри хьу-лорэп. Зыщыщыкълэ горэм штаукълэ плонэу узэмыжэгъэ ошлэ-дэмышлэ мэшъагъэр къы-хихымэ — во хьулъфыгъ! Е, лагъымэ плонэу, къызэлэ-чымэ... Тэтэршыкъомэ ягъу-нэгъу шъузыр мэлупчэпчъэ зэпыт: «шлугъэгъур тхъау лъэ-тэнэп, пшлоигъо къэс, уелэмэ еуугъэхънэу».

Арэуштэу тлэкълэ зытешлэклэ, гугъэ имылэжыгъэхэу, цыхъэмышлэ блэ пкъыемэ гу мыгъор къызызпаптыкълэпкълэ, янэ клэрытлысхъэу загъорэ къыхэ-кълэ:

— Нын, сыдэу плорэ о, си-насып хэмылкъыкъомэ адэ зыгорэкълэ?! Тхъэм къытепхын плэкълэна, сыдэу уеплъырэ, къысымыпсырэмэ?

Ыгу къэкълэдыпшъ ары, зы-фэежы шылэп, кълэцэ кълыхэр зылулэ дэнэшъхъатехъо хъагъэр зифэшъошэ пшъашгъэр тхъау-хънэм ахьырнэфэсым негъэсы. Мэгълэжышъ — мэгълэжы, зэпимыгъэу нэмазщыгъыр зыгъэзэрэ нью цыкълум ехъ-щыр.

Сыд пигъодзыжыкълэ гуш Хьымсадэ, нэмыз-лумызэу шыс. «Къэллэп — бгъэунэ-фын умылэкълэрэ узым фэд, ау сыд фэдиз ихьылъагъэми а узыр зиллэужыгъор згорэм къэогъоты, сымаджэм гуклэ-гъушлу уфэхъоу къыхэкълэ, — шлугъэгъури джащ ехъщыр, сипшъашъ, — ылозэ, лупчэ-пчэу ары къэс ным зеухыжы. — Сшлэрэп, сипшъашъ, арэу-штэу къын плэгъэгъунэу Тхъэм ылуагъэштын». Ежъым зеухы-жы шъхаем, модрэр ригъэлэсэну нэмыкълэ горэ шъхъэ мыгъом кълыхэрэп. Кълыхъахэрэп, ый мыгъу, ехъшырыгъуа-хъу кълыхахэрэп!

Марышъ Хьымсадэ плэм зэрэхэлъ: чэщыгу мэхэхэм пхы-рэплъы. Тхъэм зэрилонэу игъэ-реткълэ тлэкълэ зыкълэпшыгъэу зышэгугъыжы. Гуклэ зылы-лэсэу ащ бэ джы зэригъафэрэр. Апэрэ чыяпэм ищтэшъхъэ ты-ришъугъэмэ, зэрихэбзэжъэу хэлъышт джы плэм хэмычы-ежышъоу, зызэпыригъазэмэ зызэригъээзэкълэу. Пхъэцэцэ уп-сыгъэм шлолугъэу джэныкълэ жьокум натрыфышъхъэу ша-гъажэрэм фэдэу, гуагъэми ри-кълыхъагъэу. Адрэри, Испани, ащ кълыхъэжыгъэ, «пшъэшъ-жыер мэгълэжыти ело, сэгумэ-кълэти ело». Зэрэхъурэмкълэ, ду-нэе нэфым ехыжыгъэри егъэ-

зыгъ, ый, ошлэ, гулсэф лэшлур сыдэу тыди шыщыгъотыгъуау адэ, си Тхъэ лъап!?

Чыеныбэушч фэбэпс-шъэбэп-сэу Хьымсадэ ыжэ зэкълэщы, мэфышъхъэ, — быслъымэни, къашдин рылажыи, адрэхэми, зэкълэ, зэкълэми гуклэгъу къа-фишлынклэ елгъэу бзылфыгъэр итхъэ. «Сэри слэкълэ къэгъанэ-рэп ныла сызэрэамалымкълэ, къа-рыоу о къысълэклэплхъэрэмкълэ. Зэкълэри ащыуухъумэнхэкълэ сып-щэгугъы си Аллаха закъу, гъу-чым иаджали, пцашлом ихъа-дэгъуи. Мыхэм аууж кълыхыгъэ къежъэгъэкълэ хъажъ-быжъ, хъакъу-жъокъу, хъорэлыкъы-шохэми ащыуухъумэх. Адрэ зэрэхъ-зэрэхъ ехыжыгъэгъэхохэ-ми атегъэшэхъукълых, си Тхъэ лъап!, орышъ пстэури зылэ илгъыр. Игъонэмыс хьугъэу уапашъхъэ ипшэжыгъэхэр мо-уштэу мыгълэжыныхъу шлы. Фэлуагъэ шылэп — ар о нахь пшлэшт — рэхъатыныгъэ ягъэ-гъот...»

Сыда шъулуа «дэнэ шъхъэ-техъо хъагъэм» имэхъанэщтыр? — иклэрыклэу, мыр ятхъапшэ-нэр? Пкълыхъаплэм игугъу Хьым-садэ къыфитырегъээжыи. — Насыпынчэу цыкълум имытэ-джыклэ фэгъэхыгъэмэ сшлэн...

Мы гулшысэхэр къогъунэп шлункълэ мыухыжым къыфы-къопшых джы. Мыш ыпэкълэ дэнэ шъхъатехъом игугъу къысфилыгъагъэ, сэ мэхъэнэ шлагъо естыгъагъэп нахь, си-гулгытэ лъылэсыгъагъэп. Се-гъапэба сэри, симыгъапэу къыпшлэша, тхъамыкълэ. Саужы уикълэрып шъхаем, адэ хъара-мыр пшъэшъэжыем езгъэ-шлэна? Емыкълэу къэхъынба, тхъамыкълэ? (тхъамыкълэу Хьымса-дэ гъэшлуабзэкълэ къызыхыгъа-гъагъэр бэшагъэ!) О уидэнэ шъхъатехъо хъагъэ пае ар къа-нэгъушэрэп. Хъаумэ, ащкълэ къэсбгъашлэ шлолгъор, къып-фэмылшгъурэр нэфэшъхафа?

Зэпыушлэ ешлы мыш дэжыым Испан, ау тыригъашлэрэри бэп: «Бащэ, бгъодэкълэ, цымылэжы-сид яхъылнап, цыфимэ алошт плэу пшъэшъэжыем илофи, ина-сыпи зэпымыгъэу. Бащэ, ипэкълэди къызылумыгъаклэ. Илагъэр псаурэ зэрагъэжыи-хэрэп!» Къапорэм къэс нахы нахь зегъэнэрыгъы Испан. Уемыхъуапс, Хьымсад мыгъо-жыер арыба етлани нахы нахь кълэ хэтырэр.

* * *

Пчэдыжэ цэгъдэныжъ, уашгъом ынэгъэ уклымыгъаптэу. Тыгъэм зычлэхъумагъ. Пкълыхъаплэр кълэи гъэшлэгъонэу тефэрабгъо хьугъэ: лъэгучлэм къычлэ-шыхъан икълэу фэдизэу ос мышлэгъошхо, шъыпкъэмкълэ, къытырилъхъагъэ. Ау нэм кълэ-клэшлатэу илыдыклэх ныбжьыклэ дэд.

— А гуащэ, сыд пае чылэм укыхъэхъагъ, сэ унэм сыкъи-хъаштыба! — шагум дэмыхъэ рапшлээ, ныор, Шамхъанэ, къыпэгъокълыгъэу лъэгудым къытенэгъыфыкълэти, Хьымсадэ гууэ-лыгуышхо цыхъугъ. Чы-жъэкълэ ежыри тебыбагъ, джа-рэу ошлэ-дэмышлэу ыгу къызэ-лыгъэткълугъ. Нэнэжыри тхъа-клумэмкълэ тлэкълэу фэжъэжъа-шъоти:

— Ары, Силуб, осэу осэп шъхаем, зиллэужыгъор сшлэрэп, нэр рестыкълэ, — ежъ

къызэрэшлэшыгъэу Шамхъа-нэ джэуапыр къыпигъодзы-жыгъэ. Жъэжъэ лае хьугъэх. Кълэр, Испан, зегъэтлыгъыжым къынэуж лъэшэу къызы-хэлагъэр. Иапэрэ лъфыгъэ ыгъэтлыгъыжыныр ныбжьы ышъхъэ кълыхъанеп: гукъэо-шхоу ыгучлэ члэтысхъагъ. Ма-рышъ джы ынэпсхэр къы-шъуечэхъ, хъазырыпсхэу джыри зэрэстырхэу бгъэгум дэлхэр.

Хьымсади гуащэр зэрэдэ-лохъугъэм укылтэжы рими-гъэшлы шлоигъокълэ, дыри-гъаштэзэ хэгъушлыкълэ:

— Ары, гуащэ, ос мэкълэ ос клэкълэпсышху!

— Силуб, хьугъэ шылэмэ икълыхъаплэ имыш... — Нэпсыр клелэкълэкълышъ шыт, фанилэ джэнэплонэкълэ къолэнышху, нэпс махэр заклитгэгъушшыкълэ, нэхэр ыуцлыргъухъэ, Хьымса-дэ къыпкъырэплъыхъэ, шъып-къэмэ-пцлэми нахь зыще-гъэгъуагъэ плонэу, зэрэщыты-гъэхъу ылэхэр ыблыгучлэмэ ачлэгъэбылхъажыкълэ, кълэмэфэ чыгъ уджэшъугъэм къыпынэ-жыгъэ пклэшъэ закълэм ехъ-щырэу.

— Сыд къэхъуна, къэхъу-гъэшхуи шылэп. «Адрэр» къэ-клогъагъ...

— Сыкъызэплэм укыэс-лэгъугъэти, сыбгъэщтагъ... Белькэ...

Къылэгъугъэ къодыекълэ арэп, Шамхъанэ пэлулгъагъор рипхъэнклэхыгъ. Пхъэнкълыхэр джы ыкълэб дэт, дэпкъым еусэгъэу. Ос мэкълэ пхъэн-кълэпхъэ уужыр муарышъ шы-хъат, пэлулгъашом къытещы чылырымэр тырехы.

— Хъау гуш! Бэллэ юфа...

— Арымэ хъун, шыкур. Арымэ юфэп, — «сэ мышгъо-мылхэр слэгъугъэхэщъ ары» ылони къызышчыригъэжъэным, гу къызлэпишыхъажыгъэ лым янэ. — Чылаем сыд пае мыш тыщыт. А — а! Самбыр, лы-жыер адрэ унэм моу члэсэгъэ-гъэкълэ... — Пиушгъэфыкълэжыгъэ ным ипкълыхъаплэ, унэм илээ-дэжыызэ.

Джы къызнэсыгъэми зэлгъэ-хахъэхэрэп пшымрэ нысэмрэ, Хьымсадэ марышъ клэлищым янэ хъужыгъэ. Пшымы, нысэ-ми ар тлэкълэ ашлэотэрэзылоп шъхае, зыми сэ апэ сыукъон ылорэп. Уахъгъэри джарэуштэу макълэ. Емыкълэу шлагъо хэлгъэп плэштми, сыд елуаллэ фаеми, цылаклэр джы зынэсыгъэмкълэ, лэрыфэгъуло хьурэп. Мыри не-пэрэ перестройкэм ыкълуагълэ къымыхыгъэмэ ащыш. Мары ар зыхъугъэм бэшхо шлагъуи тешлагъэп, лыжыер, Нормэрен, сымэджэ онтэгъу хъазырэу плэ зыхэлъыгъэр: операции умы-шлы хъуштыгъагъэп. Врач шъхъалэм, Мэзбэч, рикълыхы-къырикълыхъажыи шъхае, Хьымсадэ ылэлджэнашъохэр зыклэ афидишгъагъэхэп, ищы-клагъэмэ бензин уасэр сэ стышт ылуи къыпиушкълыгъ...

— Алахъ-Алахъ, Тэтэршыкълэ Нормэрены фэхъугъэшхо илэ хьугъэшъ, тхъэр етагъэшъ, Мыекълуапэ лэзэхэр къыфыра-щы хьугъэхэшъ. Зэман клэныжъ пае ахъцэ лыер тырагъэклодагъ, — алозэ... Къэзымыгъэкълугъэ-хэр чылэм къыдэкълыгъэх, къе-зыгъэкълугъэхэри бэу кълыхэ-кълыгъ. Лыжыым хъэ мыгъо ыуыгъэп, дэгъуми, дэми мо-кохозу перестроечникомэ зэ-

рапхъожыгъэр арыгъэ ылгъэ те-зыгъэуцожыгъагъэр! Зэошхо ужэу ар ащ тхъаматэу зыфашым сыд теплэ илагъэр? Тхыль-тхыб-зэ гъэшлэгъоношхо ышлэщтыгъэп шъхае, къэзэкъэ станицэхэм ахэ-хъан-ахэкълыным ежъ бзэу зы-фэамалымкълэ ныбжьы дэшъха-хыштыгъэп. Ащ фэдэ зэлуклэ-гъухэм хъалэлыгъэ гъэбжэугъэр ащ ымакълэ клэлэщтыгъэ. Къэ-зэкълэм абзэрэ адыгэмэ абзэрэ зэхигъэкълухъэхэзэ, урысыбзэ къурмы-щырмыр кеклоу кы-ригъэкълыштыгъэ. Ары къэс ежъ гъунэгъухэми яакълэ клэуагъэп. Тхъэм егъэпсэху, ахэр мыхъу-гъэхэми боу кыкууыкълышхор плэгъуныгъэ. Лъэлуклэ зэуа-лэрэр Нормэрены ыгъэжъу-штыгъэ, «махъклэ» къыпэгъокълэ-жыштыгъэ. Сыдигъокълэ ары зы-тетыгъэр.

Джы сыд лыжыым теуушгъо-гъожыныу ыктогъу къолыр — хэт зэрихъагъэми, боу ифэшъуаш, — зыпари хэбзэнчъагъэрэ фэмышлэпхэрэ фызэрэхъагъэп!

Лыжъ-ныоужмэ адэжъ къэ-барэу къырихыгъэр Хьымсадэ ыгъэнэгъоджагъэ шэджэгъо шхэгъу охъуфэкълэ. Сэмэркъэоп ныла, лыжъ тхъамыкълэм илон ылуагъэ пае, пшъэшъэ мыгъасэр, ятэ иилээланэ ежэжыгъэп алоу.

— Уипапэ дэнэ хъэгъэ шъхъэ-техъо фыжыбзэосыр къыпфи-хыгъагъэ о...нычэпэу кълуагъэм... — шэдэжэмышхымкълэ истэчан зэлишлээ, Хьымсадэ нэпшыш мэкълэ-мэкълэ цыкълуклэ кълуагъэ. Бэллэ зыпари къыгурылуагъэп, ауми кълэклэщтагъ:

— Ым! Хэт ипапа? Сыд дэнэ шъхъатехъуа, мам? Дунэе хъэза-бым гуахъ мэкълэ цыкълэу джыри къышлэщыпцылкълэзэ:

— О уипапэба...Ыджа къэлэп-чъэжыеу чэщ къэс къэкълэ-гъырэр ащ нахыбэрэ къэмыкълэ-гъыжыным пай, сипшъашъ, — ынаплэхэр къыфэлэтыгъэхэп, Хьымсадэ шъабэу кълуагъэ. Бэллэ ылушлэ из плыжымэ къо-е цыгъэ такъырыр къалэпызыгъ. Хьымсадэ джыри кълыхыгъэ-хъуагъ:

— Тэтэжыыми Изын кълэуи-тыгъ. Зи щышынэп — игъогу те-рэхъ ылуагъ, ауштэу яти мэгъу-лэжыкълэ... Апэм, гушлом ижыи лэшлу къетхъэпэуагъэу Бэллэ зыкълэпхъотагъ: янэ ишъыпкъэмэ, хъаумэ, исэмэркъэумэ кълэгуры-луагъэп:

— Ахъам...

— Ахъам цыкълэ хэлгъэп — тэ-тэжыыми, сэлэба, Изын кълэуи...

Кълэ-сымышхор ашъхъэщытэу янэрэ ыпхъурэ шэдэжгъуашхэр ауыгъ. Бэллэ хъакълэ шыкълэу цыкълухэр ытхъакълэжыгъэх, зэ-рихъабзэу мэкълэем тыригъэуцо-жыгъэх. Гур нахь зыпкъ иуцо-жыгъэу, янэ икабинет къызы-щычлэжыжыным пшъашгъэм къызэрилэжыжыгъэ:

— Хъун, мам, арэу шъоломэ, къэнагъэм сэ сегупшысын...

Сымэджэ къэкълэ-наклэмэ якълэчлэхъан-члэжыжыны зыщы-зэпыгъэм зытыригъафи, охътэ шлуклае тешлэжыгъэу, ыпэрэ шъоу клэщыгъаклэр ылушъхъэ зэрэтэлэ плонэу, «ащ сэ, Лъэ-хъупшыкълэр, зы чрезвычайнэ со-общение горэ къыпфэсшлы-щтышъ» ыгуклэ зэриложыызэ, те-лефоным етлысъллагъ. Адрэм трубкары ыштагъэп. Ятлуани ышлыгъ. Зыми кълэтыгъэп...

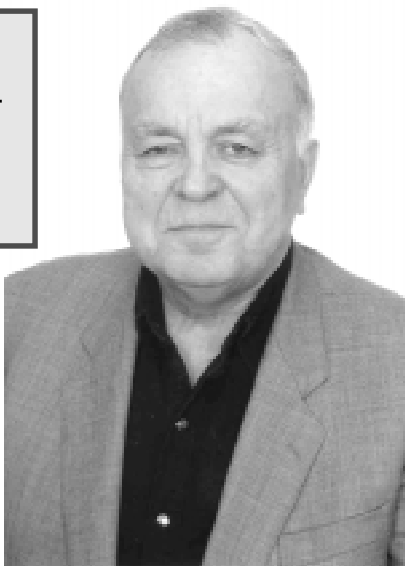

ЮБИЛЕЙХЭР

ИСПЕКТАКЛЭХЭР ЖЪЫ ХЪУЩТХЭП

Кошхьаблэ щапугъэ Клурацынэ Аскэрбий илээс 70-рэ зэрэхъурэм ехыылэгъэ пчыхъээхахъэ Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ непэ щыклошт. Урысымерэ Ингушетиерэ искусствэхэмкIэ язаслуженнэ ИофшIэшхоу, профессорэу, режиссер цIэрылоу А. Клурацынэм Краснодар краим иадминистрации медалэу «За вклад в развитие Кубани» зыфилоэрэ кыфигъэшшоагъ.

КIэш», нэмыкIэхэри театрэ зикIасэхэм ашIогъэшIэгъоныгъэх. ЩыIэныгъэм куоу ухъзыщэрэ спектаклэр тикъуаджэхэм, Темыр Кавказым къащагъэлыгъоштыгъэх.

— КIэрэщэ Тембот ироманэу «Насыпым игъогу» техыгъэ инсценировкэр Клурацынэ Аскэрбий ытхи, спектаклэр адыгабзэкIэ ыгъэуцугъагъ, — къеуатэ АР-м искусствэхэмкIэ изаслуженнэ ИофшIэшхоу, театроведэу, Адыгэ театрэм идиректорэу щытыгъэ Шхьаплъэкъо Къэсэй. — Спектаклэр Дагыстан икIэлэ шхьаIэу Махачкала тиартистхэм кызыщашым бысымхэм лъэшэу агурихыгъагъ.

публикэ итхакIомэ якъэлэмыпэ кычIэкIыгъэ пьесэхэр зэригъэуцугъэхэр ары. Лъэхъанэу кыIуатэрэр IупкIэу цыфхэм кыалыгъэIэсын зэрилэкIырэр хэушхьафкIыгъэу кыхэтэгъэщы.

Мамый Ердэжыбэ ытхыгъэмэ атехыгъэ спектаклэхэу «Псэлъыхохэмрэ» «Дэхэбаринэ ихьакIэшрэ» егъашIи жъы хъушхьафкIыгъэу кыхэтэгъэщы. ЩыIэныгъэм кыхэхыгъэх, узыгъэщхынэу къэшIыгъо макIэп ахэплъагъорэр. Ащ дакIоу, къоджэ псэукIэр кызыIуехы, псэлъыхъо кIалэхэм спектаклэр еджапIэ афэхъугъэуи плытэ хъушхьафкIыгъэу кыхэтэгъэщы.

ЩЫIЭНЫГЪЭМ УХАЩЭ

Адыгэ театрэм ирежиссер шхьаIэу загъэнафэм А. Клурацынэм псэ зыпыт ИофшIакIэм зыригъэушхьомбгъугъ. Шхьаплъэкъо Хысэ, Мурэтэ Чэпай, Мамый Ердэжыбэ япсесэмэ атехыгъэ спектаклэхэу «Шэуджэн Мос», «Тыркьохэр», «Шъуабзэхэр», «Дэхэбаринэ ихьа-

Тильэпкъ ишэн-хабзэхэр театрэм иамалхэмкIэ Темыр Кавказым щашIэнхэм иIахышIу хишIыхьагъ А. Клурацынэм. Театрэр щыIэныгъэм зэрэфлажэрэр ИофшIэным кышхиушыхьатыгъ.

БЭРЭ ТЫЗЭIОКIЭ

Цыфым ежэ зэримылоу ишхьаIэныгъэ зэхьокIыныгъэхэр кыхэхъухъэх. А. Клурацынэр Адыгэ театрэм зыIокIыжкым Ермэлхьаблэ итеатрэ Иоф щыIагъ. Культурэмрэ искусствэмрэкIэ апшгъэрэ еджапIэу Краснодар дэтым профессорэу щылэжыагъ. Ригъэджэгъэ студентхэр хэгъэгум итеатрэхэм яартистхь, режиссерхь. Ингушетиерэ иныбжыкIэхэр куп шхьафхъухъу ыгъэсагъэх.

Журналист сэнэхъатым сырылажъээз, Краснодар, Ермэлхьаблэ, Мыекъуапэ, нэмыкIэхэми ащыкло-рэ концертхэм, пчыхъээхахъэхэм, Адыгэ Хасэм изэлукIэхэм сахэлажъэ. Клурацынэ Аскэрбий а зэхэхъэхэм бэрэ ащысэлэжъу, лъэпкъ ИофшIэномэ зэрагъэгумэкIырэр кыхэхъэу цыфхэм гушыIэгъу афэхъу. Мы мафэхэм «Дышгъэ къошыныр» республикэ филармонием шегъэуцу.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ непэ А. Клурацынэм ипчыхъээхахъэ гъэшIэгъонэу щыклошт. Спектаклэхэм ащыщ къэгъэлэжъонхэр артистхэм къа-шIыштыхь, режиссер цIэрылоу ифэшшынэу щытхъур фалощт. ЗэхэщакIохэм театрэр зикIасэхэр зэлукIэм рагъэблагъэх, сыхьатыр 18-м аублэшт.

Сурэтэм итыр: **Урысые Федерациемрэ Ингушетиерэ искусствэхэмкIэ изаслуженнэ ИофшIэшхоу Клурацынэ Аскэрбий.**

Уанэм ис лIым ар фэбгъадэ пшIоигъоу уахтэ кызыокIукIэ, иIофшIагъэ къепIолIэн бгъотышт. Ыгъэуцугъэ спектаклэхэр къэс-лыгътэнэу пшгъэрылэ зыфэсшIыжырэп. Адыгэ студием хэтэу 1962-рэ илээсым театральнэ искусствэм иинститутэу Москва дэ-тыр кыIухыгъ. Артистэу Лъэпкъ театрэм илээситфэ Иоф щыIагъ. Классикэм хэхъэгъэ произведе-ниехэм атехыгъэ спектаклэхэу «Цыфыр ыкIи тыгъужыр», «Бзы-льфыгъэ цIыкIу», «Дочь Ганга» зыфиIохэрэм, нэмыкIэхэми роль кыинхэр къащышIыгъэх.

Артист сэнэхъатыр шIогъэшIэгъоныгъ, ау режиссер ИофшIэным нахь зэрэдиыхьхьирэм фэшI Ленинград еджапIо кIуагъэ, режиссер факультетыр апшгъэрэ еджапIэм щызэригъэгъотыгъ. Дунэе классикэм хэхъэгъэ комедийнэ спектаклэу Мольер ытхыгъэ «Плутни Скапена» зыфилоэрэ ыгъэуцугъ.

Клурацынэ Аскэрбий адыгэ лъэпкъ искусствэм нахьышIоу щызыгъэшIагъэр гупшысэу иIэр щыIэныгъэм пхырищызэ, тирес-

Спортымрэ лъэхъанымрэ

АмалыкIэхэм альэхъух

Физкультурэмрэ спортымрэкIэ Адыгэ Республикэм и Комитет тыгъуасэ зэлукIэу илагъэм кышхьалэтыгъэ Иофгъохэр спартакиадэхэм язэхэщэн, наркоманием пэуцухъээ спорт зэлукIэгъухэр нахьыбэрэ зэхэщэгъэнхэм, кIэлэцIыкIу спортым, рекламэр зэрагъэфедэщтым, нэмыкIэхэми афэгъэхьыгъагъ. Зэхэхъэр АР-м физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхьаматэу Хьасанэкъо Мурат зэрицагъ.

Спорт еджапIэхэм ядиректорхэр, къалэхэмрэ районхэмрэ спортымкIэ япашхэр зыхэлэжъэгъэхэ зэлукIэм физкультурэмрэ спортымрэ республикэм нахь зыщаушхьомбгъуным, 2009 — 2012-рэ ыкIи 2020-рэ илээсхэм ателытагъэу Иофэу ашIэщтхэм Комитетым итхьаматэ игуадзэу Джармэкъо Юсыф къатегушыIагъ. АР-м спортсменхэр УФ-м испартакиадэхэм зэрахэлэжыагъэхэм Дмитрий Щербаневым шигъэгъозагъэх. ЩыIэныгъэмрэ спортымрэ зэрэзепхыгъэхэм, наркоманием зэрэпэуцухэрэм от-

делым ипашхэр Ирина Манченкэр къатегушыIагъ.

Спортым щылэжъэхэр Анатолий Лелюк, Александр Тришиным, Хъуажэ Мэджидэ, Пшы-къанэкъо Долэтыкъо, КIоэ Хьазрэт, Александр Леваковым, Джармэкъо Нурбий, Осман Альберт, нэмыкIэхэми яеплбькIэхэр къа-Iуагъэх.

Унашъоу аштагъэхэр щыIэныгъэм зэрэщыпхырашхьирэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм» кыхиутыштыгъ.

Сурэтыр зэхэхъэм кышхьа-тырахыгъ.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

Футбол. Урысыем изэнэкъокъу

Бысымхэр агъэпщынэщтых

СКА Ростов-на-Дону — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — 4:1.

Чэпыогум и 27-м Ростов-на-Дону щызэдешлагъэх.

Къэлапчэм Iэгуаор дэзыдзагъэхэр: Бирюков — 24, Бузняков — 30, Лебединцев — 56, Кузнецов — 58 СКА, Склядиев — 90, СКА-м хэт, икIэлэпчэ дидзэжыгъ.

ЕшIэгъур кызырыкIоу щытыгъэп. «Зэкъошныгъэм» текIоныгъэр кызыдыхыкIэ я 10-рэ чIыпIэм зыщигъэпытэн ыльэкIыштыгъ. СКА-р ауж кьинэрэмэ къахэкIыжыгъэшгъ, мышынэу командэ лъэшхэми адешIэ. «Зэкъошныгъэм» ифутболистхэу Ю. Пригнукрэ А. Алимовымрэ шапхъэхэр зэраукъуагъэхэм фэшI судьям къафигъэпытагъ. Ащ ельытыгъэу, СКА-м ифутболистхэу С. Лебединцевым, В. Шкурат, Ю. Кузнецовым, А. Бузняковым, Ф. Гейдаровым, И. Жегулиным судьям афигъэпытагъ. Зы ешIэгъум кыкIоцI гъоогъэуи 6 судьям командэм зыфигъэпытэкIэ пшынен фае. Арышгъ, СКА-м ешIэгъур тшIуихыгъэми, дысэу зэрешлагъэм фэшI сомэ мин 50-м кышчымыкIэу тазырэу ытэн фае.

Купым хэтхэр зэрешлагъэхэр: «Ротор» — «Астрахань» — 0:3, «Жемчужина» — «Автодор» — 6:1, «Мэшыкьу» — «Ангуст» — 5:0, «Кавказтрансгаз» — «Батейск-2007» — 1:2, «Торпедо» — «Таганрог» — 2:0, «Ставрополье-2009» — «Краснодар-2000» — 1:1, «Энергия» — «Ставрополь» — 3:0.

ЧIыпIэхэр зэтэгъапшэх

Чэпыогум и 28-м ехъулIэу купэу «Кыблэм» хэт командэхэр чIыпIэу зыдэщытхэмрэ очко пчъагъэу ялэмрэ:

1. «Жемчужина» — 86
2. «Ставрополь» — 71
3. «Волгоград» — 64
4. «Торпедо» — 62
5. «Автодор» — 54
6. «Мэшыкьу» — 47
7. «Батейск-2007» — 45
8. «Энергия» — 44
9. «Краснодар-2000» — 44
10. СКА — 41
11. «Зэкъошныгъ» — 40
12. «Астрахань» — 39
13. «Ставрополье-2009» — 38
14. «Дагдизель» — 35
15. «Кавказтрансгаз» — 32
16. «Ангуст» — 28
17. «Ротор» — 21
18. «Таганрог» — 15.

Командэхэм 2009-рэ илээс ешIэгъур аухынымкIэ зэлукIэгъу тIурытIу къафэнагъ. «Зэкъошныгъэр» шэкIогъум и 2-м «Торпедо» Ермэлхьабл дешIэшт, «Кавказтрансгазым» шэкIогъум и 8-м IукIэшт. ЕшIэгъур Рыздвянэм щыклошт.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыхъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ ИофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет

**Редактор
шхьаIэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхъуагъэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шхьаIэм
иагъэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшгъэдэкIыжэ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэлоры-шIапI, зэраушыхьа-тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-тыхэрэм мышыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшгъэдэкIыжэ ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажэхэрэмрэ яеплбькIэ зэтемыфэн ыльэкIышгъ. Гъэзетеджэхэм кытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажыхэрэп.

Зышхьаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
5641
Индексхэр
52161
52162
Зак. 3951**

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышхьаIэтхэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00